

ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Πώς λειτουργούν ως μοχλοί εξόδου από την κρίση

του **Γιάννη
Καραγιάννη***

Με το σχετικό σημείωμα θα προσπαθήσω να σκιαγραφήσω τη σημερινή εικόνα των συνεταιριστικών τραπεζών ως επιχειρήσεων του χώρου της κοινωνικής οικονομίας, για να γνωρίσουμε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, που τις κάνουν ανταγωνιστικές και βιώσιμες μέσα στην κρίση. Ο θεσμός της συνεταιριστικής πίστης στη χώρα μας αναπτύχθηκε με μεγάλη καθυστέρηση σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη, στις αρχές του '90. Υπήρχε όμως η μαγιά: οι τρεις Πιστωτικοί Συνεταιρισμοί (ΠΣ) της Λαμίας, των Ιωαννίνων και του Ξυλόκαστρου. Ως οικονομολόγος,

έτυχε να συνεργαστώ με τον ΠΣ Ιωαννίνων και μέσω αυτού με την Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών της Ευρώπης για την ανάπτυξη του θεσμού πανελλαδικά.

Η γέννηση των συνεταιριστικών τραπεζών τοποθετείται στα μέσα του 19ου αιώνα. Έπειτα από μια μακρά περίοδο ευημερίας, η θέση της ευρωπαϊκής γεωργίας χειροτέρευσε δραματικά. Η Ευρώπη άρχισε να εισάγει προϊόντα από διάφορες περιοχές σε μεγάλο βαθμό. Αυτό ήταν αποτέλεσμα της επέκτασης ειδικά στην Αμερική των καλλιεργήσιμων εδαφών, που πρωτίτερα δεν ήταν κατάλληλα για την παραγωγή και εξαγωγή γεωργικών προϊόντων. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και των μεταφορών επιτάχυνε την πρόοδο.

Στην Ευρώπη οι τιμές των περισσότερων

αγροτικών προϊόντων έπεσαν κατακόρυφα και οι παραγωγοί στράφηκαν από τη φυτική παραγωγή στην κτηνοτροφία. Αποτέλεσμα αυτής της αλλαγής ήταν τα μεγάλα πλεονάσματα γάλακτος και κρέατος, γεγονός που οδήγησε στην πτώση των τιμών και αυτών των προϊόντων. Η ευρωπαϊκή γεωργία ήταν σε κατάσταση κρίσης. Η κρίση οδήγησε τους παραγωγούς, που είχαν άμεση ανάγκη χρημάτων, στους περιοδεύοντες τοκογλύφους επειδή δεν είχαν πρόσβαση στις εμπορικές τράπεζες. Οι τεχνίτες και οι μικροκαταστηματάρχες βρέθηκαν στην ίδια άσχημη θέση. Την τραγική κατάσταση εκτόνωσε η μεγάλη διορατικότητα δύο σπουδαίων και ξεχωριστών ανθρώπων από τη Γερμανία. Ο λόγος για τον Ραϊφάιζεν και τον Σούλτσε-Ντέλιτς,

οι οποίοι, καθένας με τον δικό του τρόπο, αποτέλεσαν τις καθοδηγητικές δυνάμεις πίσω από την ίδρυση των συνεταιριστικών οργανώσεων και των πιστωτικών συνεταιρισμών γενικότερα.

Ιδεολογικά θεμέλια

Στόχος των πιστωτικών συνεταιρισμών Σούλτσε-Ντέλιτς ήταν η προστασία των συμφερόντων των απλών ανθρώπων της πόλης. Για τον λόγο αυτό ονομάστηκαν Volksbanken (Λαϊκές Τράπεζες). Ο Ραϊφάιζεν ενδιαφέρθηκε κυρίως για τα συμφέροντα των γεωργών και των κτηνοτρόφων. Οι δύο συνεταιρισμοί διέφεραν στα εξής σημεία:

- Οι ΠΣ Ραϊφάιζεν βασίστηκαν στις προτεσταντικές αρχές, στοχεύοντας και στην ηθική εξύψωση των μελών τους, ενώ οι άλλοι ήταν καθαρά εμπορικής φύσης και δεν εξέφραζαν τέτοιους ηθικούς στόχους.

- Οι ΠΣ Σούλτσε-Ντέλιτς δεν έθεταν καθόλου όρους για το πώς οι δανειζόμενοι θα διέθεταν τα χρήματα που δανείστηκαν, σε αντίθεση με τους ΠΣ Ραϊφάιζεν, που ο έλεγχος δανείων ήταν πρωταρχικής σημασίας.

- Στους ΠΣ Ραϊφάιζεν η κεφαλαιακή βάση ήταν σχετικά μικρή. Ένας καθορισμένος χαμηλός τόκος δινόταν ανάλογα με τη συνεισφορά των μελών, όχι όμως επιστροφή πλεονασμάτων. Αντίθετα, οι ΠΣ Σούλτσε-Ντέλιτς είχαν σημαντικό μετοχικό κεφάλαιο, λειτουργούσαν με εμπορικούς κανόνες και η πληρωμή υψηλών πλεονασμάτων δυνάμωσε τις σχέσεις με τα μέλη τους.

Οι παραπάνω διαφορές ισχύουν, μέχρι έναν βαθμό, και σήμερα. Οι τράπεζες τύπου Ραϊφάιζεν είναι μικρότερες και πιο πολυάριθμες από τις Λαϊκές. Οι δεύτερες είναι περισσότερο συγκεντρωμένες και με μέλη κυρίως από τον χώρο των επαγγελματιών και των εμπόρων. Οι ιδέες όμως και οι αρχές που αναπτύχθηκαν από τους δύο αυτούς ανθρώπους πριν από τόσα χρόνια (αυτοβοήθεια, ανευθύνη και αυτοδιαχείριση) επεκτάθηκαν σε ολόκληρο τον κόσμο και αποτελούν μέχρι σήμερα τα ιδεολογικά θεμέλια στα οποία στηρίζονται ο συνεργατισμός και ο θεσμός της συνεταιριστικής πίστης.

Στις μέρες μας πάνω από 60.000 ΠΣ λειτουργούν σύμφωνα με τις παραπάνω αρχές σε περισσότερες από εκατό χώρες, με εκατομμύρια μέλη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών αντιπροσω-

πείει 24 εθνικές οργανώσεις-μέλη. Συνολικά τα μέλη της αριθμούν 10.000 τοπικές ή περιφερειακές τράπεζες και διατηρούν 52.000 σημεία τραπεζικών εργασιών. Η Ένωση αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα άνω των 30 εκατομμυρίων μελών και άνω των 50 εκατομμυρίων πελατών. Οι συνεταιριστικές τράπεζες της ΕΕ έχουν προσωπικό 400.000 ατόμων, συνολικό ενεργητικό πάνω από 1 τρις ευρώ και ελέγχουν περίπου το 17% της τραπεζικής αγοράς. Στη μεγάλη αυτή οικογένεια ανήκουν και οι συνεταιριστικές τράπεζες της χώρας μας.

Η επιβίωση και ανάπτυξη της συνεταιριστικής πίστης οφείλεται στους παρακάτω λόγους:

1. Σεβασμός στις συνεργατικές αρχές της αυτοβοήθειας, της ανευθύνης και της αυτοδιαχείρισης.
2. Στρατηγικός προσανατολισμός στις ανάγκες μικρομεσαίων νοικοκυριών, μικρών επιχειρήσεων, εμπόρων, αγροτών και μικρών καταθετών.
3. Τοπική και περιφερειακή εμβέλεια δράσης με χαμηλό κόστος λειτουργίας.
4. Σεβασμός στις αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης των μελών, που είναι το ανώτατο όργανο λειτουργίας.
5. Διαχωρισμός μεταξύ εκλεγμένων διοικήσεων και τραπεζικού μάντζμεντ με συνεταιριστική εκπαίδευση, συνείδηση, γνώση και εμπειρία, που απολογείται και κρίνεται από τη Γενική Συνέλευση των μελών.

6. Αυστηροί εσωτερικοί και δημόσιοι έλεγχοι, πλήρης διαφάνεια στα οικονομικά και τις δανειοδοτήσεις.

7. Επιστροφή μέρους πλεονασμάτων στις τοπικές κοινωνίες με κοινωνικά και αναπτυξιακά έργα.

8. Εξυπηρέτηση αποκλειστικά και μόνο μελών που έχουν ίσα δικαιώματα, ανεξάρτητα του αριθμού των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχουν.

9. Αποφυγή του μοντέλου λειτουργίας των εμπορικών τραπεζών.

Ειδικού σκοπού

Από τα παραπάνω γίνεται αντιληπτή η αναγκαιότητα συνέχισης, επέκτασης και αναβάθμισης της συνεταιριστικής πίστης στη χώρα μας, ιδίως στις σημερινές συνθήκες. Οι συνεταιριστικές τράπεζες μπορούν να παίξουν τον ρόλο των τραπεζών ειδικού σκοπού για τη γεωργία, την κτηνοτροφία και την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας.

Ο χώρος της κοινωνικής οικονομίας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη σημερινή κρίση και να αποτελέσει ισχυρό όπλο για την παραγωγική ανασυγκρότηση, γιατί πάνω απ' όλα είναι το ηθικό πρόσταγμα του συλλογικού «εμείς» στην αγοραία αντίληψη των πραγμάτων και το νέο αξιακό πρότυπο που φέρνει η Αριστερά του 21ου αιώνα. ■

* Βουλευτή ΣΥΡΙΖΑ, οικονομολόγου.